

**RADVILIŠKIO RAJONO
VISUOMENĖS SVEIKATOS
STEBĖSENOS
2021 m. ATASKAITA**

Turinys

ĮVADAS.....	3
DEMOGRAFINIAI POKYČIAI.....	4
2021 METŲ RADVILIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS	7
SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ	12
1 Prioritetinė problema. Sergamumas tuberkulioze	12
2 prioritetinė problema. Išvengiamas mirtingumas.....	14
3 prioritetinė problema. Savižudybių skaičius.....	16
GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI	18
IŠVADOS	20
REKOMENDACIJOS	21

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Radviliškio r. savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai.

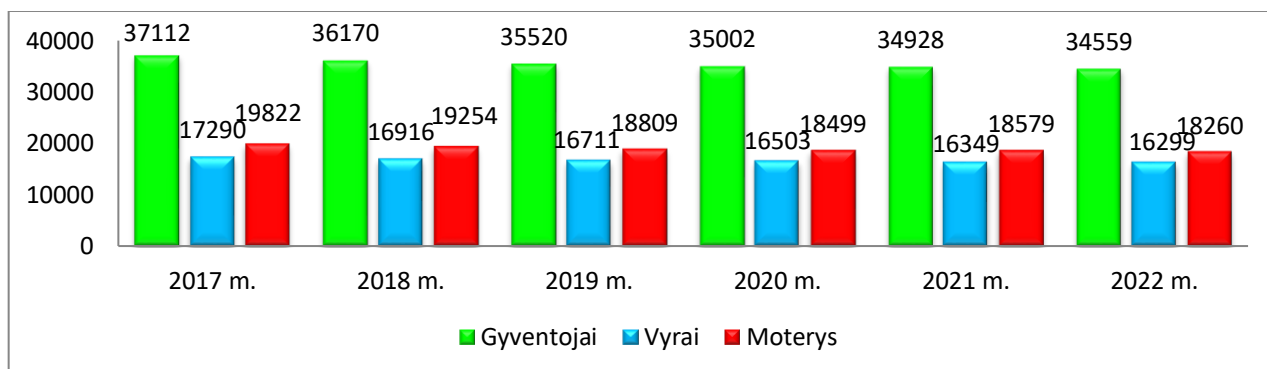
Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritетines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt;
- „Radviliškio vandenys“ informacija.

DEMOGRAFINIAI POKYČIAI

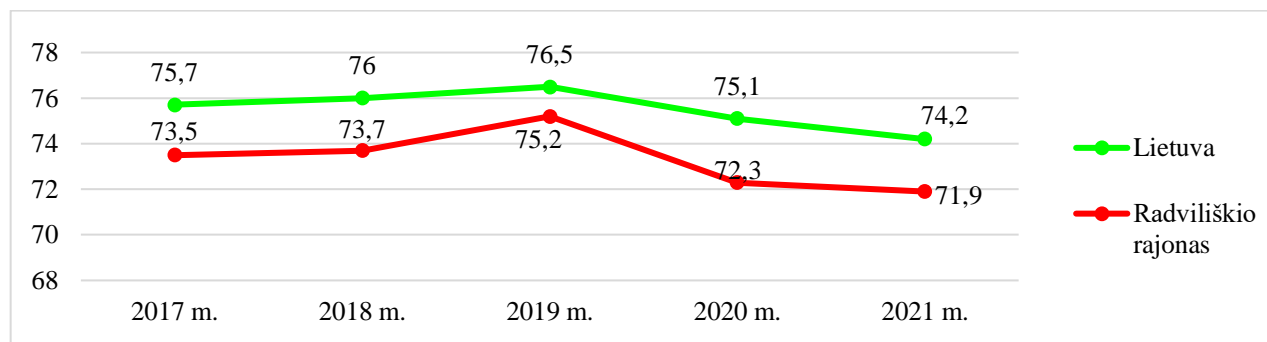
Radviliškio rajono savivaldybėje 2022 m. pradžioje gyveno 34 559 gyventojai (18 260 moterys ir 16 299 vyrai), tai yra 369 gyventojais mažiau nei 2021 m. pradžioje (1 pav.). Moterys sudarė 53,8 proc. visų Radviliškio rajono savivaldybės gyventojų, vyrai – 46,2 proc.

1 pav. Radviliškio rajono savivaldybės nuolatinių gyventojų skaičiaus dinamika 2017-2022 metų pradžioje

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Vidutinė tikėtinos gyvenimo trukmės Radviliškio rajono savivaldybėje ir Lietuvoje dinamika rodo, kad gyventojų gyvenimo trukmė nuo 2017 m. iki 2019 m. ilgėjo, tačiau nuo 2019 m. sumažėjo tiek Lietuvoje, tiek ir Radviliškio rajono savivaldybėje, atitinkamai 2,3 ir 3,3 metais (2 pav.).

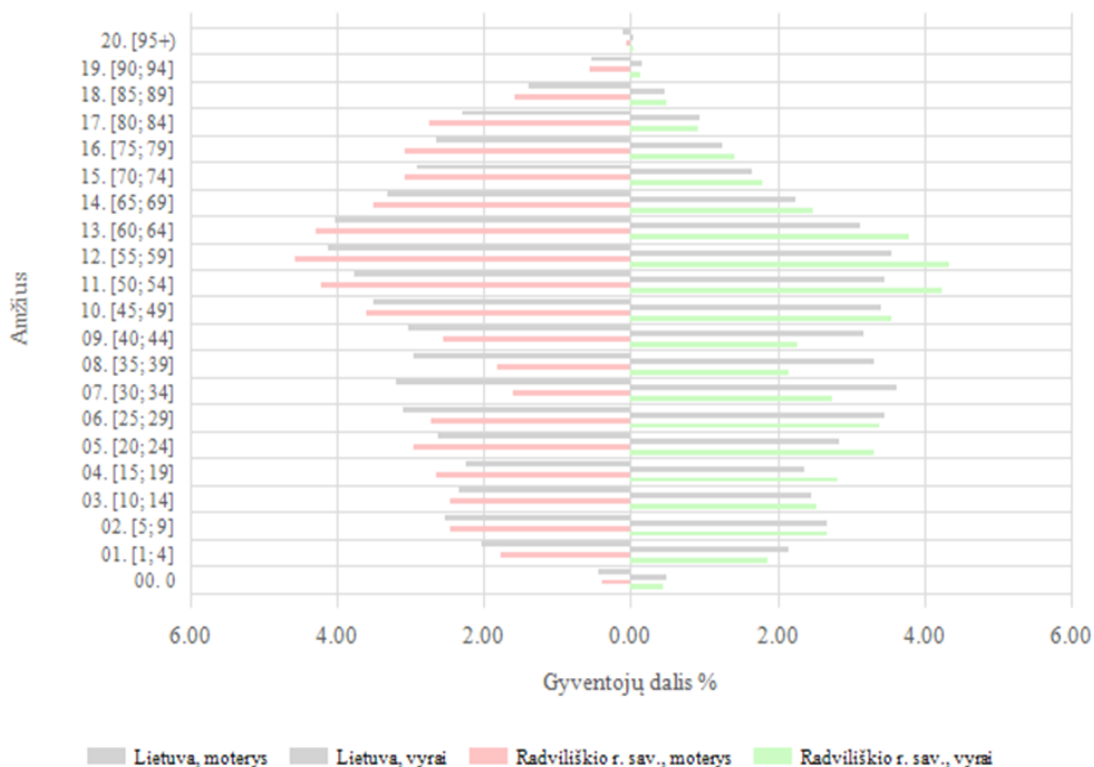

2 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmės dinamika Radviliškio rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2017-2021 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Gyventojų populiacija Radviliškio rajono savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, sensta. Populiacijos amžiaus struktūra ir demografinis senėjimas yra pagrindinių demografinių procesų – gimstamumo, mirtingumo, migracijos ilgalaikės raidos rezultatas. Kasmet pastebima gyventojų senėjimo tendencija (3 pav.).

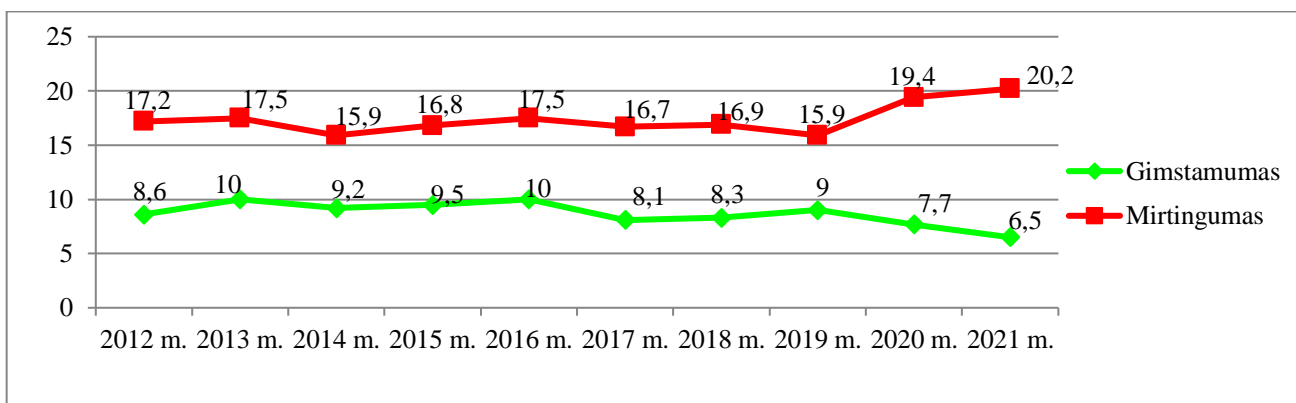
Amžiaus profilis, 2020

3 pav. Radviliškio rajono savivaldybės demografinis medis

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

Radviliškio rajono savivaldybėje 2021 m. išaugo mirtingumas (20,2/1 000 gyv.), rodiklis yra didžiausias per pastarąjį dešimtmetį. 2021 metais mirė 703 gyventojai - 339 vyrai ir 364 moterys. Gimstamumas Radviliškio rajono savivaldybėje 2021 m. buvo žemiausias, lyginant laikotarpį nuo 2012 m. Didžiausias gimstamumas buvo užfiksuotas 2013 m. ir 2016 m., kuomet gimstamumo rodiklis siekė 10,0/1 000 gyv. (4 pav.).

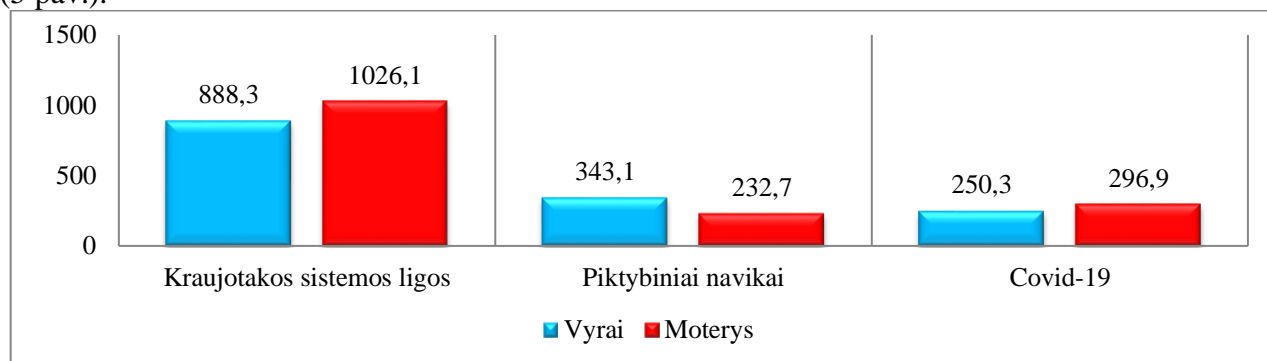
4 pav. Gimstamumo ir mirtingumo dinamika Radviliškio rajono savivaldybėje 2012-2021 m. (1 000 gyv.)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Didžiausia 2021 m. Radviliškio rajono gyventojų mirties priežastimi, kaip ir visoje šalyje, ilgą laiką nekinta ir išlieka kraujotakos sistemos ligos. Nuo jų mirė 334 gyventojai, tai sudarė 47,5 proc. visų mirčių. Nuo kraujotakos sistemos ligų mirė daugiau moterų nei vyrų. Antroje vietoje pagal mirtingumo priežastis buvo piktybiniai navikai, iš jų dominavo mirtingumas nuo:

- ✓ krūties vėžio;
- ✓ gerklų, trachėjos, bronchų ir plaučių vėžio;
- ✓ skrandžio vėžio.

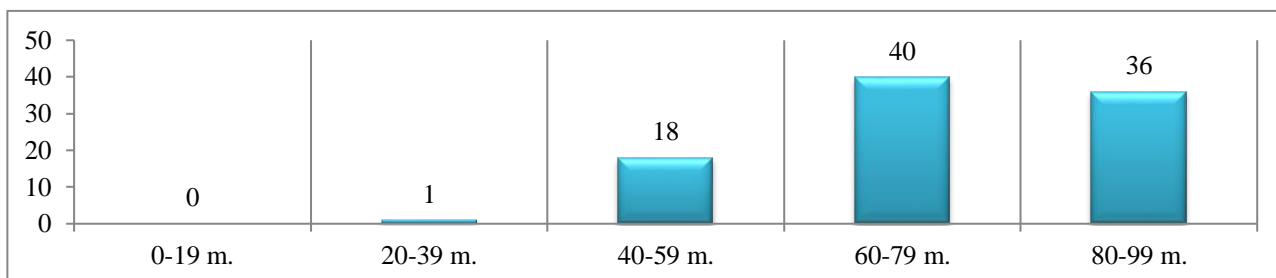
Higienos instituto duomenimis, Radviliškio rajone, 2021 m. trečioji mirties priežastis buvo koronaviruso infekcijos (Covid-19), moterų mirtingumas nuo šios infekcijos buvo didesnis nei vyrų (5 pav.).

5 pav. Gyventojų mirtingumas pagal mirties priežastis Radviliškio rajono savivaldybėje 2021 m. (100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto sveikatos statistinių duomenų portalas stat.hi.lt

Coronaviruso infekcija (Covid-19) 2021 m. Radviliškio r. savivaldybėje nusinešė 95 gyvybes. Amžiaus grupėse didžiausias mirčių skaičius buvo 60-79 m. grupėje (6 pav.).

6 pav. Mirčių skaičius nuo Covid-19 Radviliškio rajono savivaldybėje 2021 m. pagal amžiaus grupes (abs. sk.)

Šaltinis: Higienos instituto sveikatos statistinių duomenų portalas stat.hi.lt

Daugelis socioekonominė rodiklių 2021 m. neigiamai kito lyginant su 2020 m.

- Ilgalaikio nedarbo lygis 2021 m. buvo 6,1 proc. (2020 m. – 3,5 proc.);
- Pakilo ir taip gana aukštas buvęs socialinės pašalpų gavėjų skaičius – 2021 m. siekė 50,9/1 000 gyv. (Lietuvos rodiklis buvo 23,7/1 000 gyv.).
- Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, rodiklis pakilo iki 378,3/1 000 moksl. (Lietuvoje–312,0/1 000 moksl.).
- Paauglių (15-17 m.) gimdymų skaičius tenkantis 1 000 gyv. 2021 m. išliko toks pat kaip ir 2020 m. (5,5/1 000 gyv.), tačiau ženkliai lenkia Lietuvos vidurkį (2,7/1 000 gyv.).
- Sergamumas tuberkulioze išlieka opi Radviliškio rajono socialinė-ekonominė problema. Naujų atvejų skaičius 2021 m. buvo didžiausias Lietuvoje (60,4/100 000 gyv.);
- savižudybių rodiklis liko panašus – 31,7/100 000 gyv., tačiau didesnis nei Lietuvos vidurkis (20,1/100 000 gyv.).

Analizuojant 2020-2021 m. Radviliškio rajono savivaldybės gyventojų sveikatos būklės pokytį, *gerėjo šie rodikliai*: susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius 65+ m. amžiaus grupėje;

mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu; mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu; išvengiamų hospitalizacijų skaičius; sergamumo vaistams atsparia tuberkulioze (nauji+visi); kūdikių mirtingumas (1 000 gyvų gimusių kūdikių); tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje 2021 m.; tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje 2020-2021 m.

Neigiami kito šie rodikliai: išvengiamo mirtingumo, darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius; asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe; sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis; mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo; sergamumo II tipo cukriniu diabetu; 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina), poliomielito ir B tipo Haemophilus influenzae infekcijos skiepavimo apimtys (3 dozės); tikslinės populiacijos (6-13 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje; tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje 2020–2021 m.; tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje 2019-2021 m.

2021 METŲ RADVILIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizės ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant praėjusių metų Radviliškio rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Šios analizės tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokias sveikatos sritis savivaldybėje reikia stiprinti. Vadovaujantis šviesoforo principu, 60 Lietuvos savivaldybių pagal rodiklių reikšmes suskirstomos į 3 grupes:

- ✚ 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją šalyje, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos žalia spalva
- ✚ 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi blogiausią situaciją šalyje, priskiriamos savivaldybių su blogiausiais rodikliais grupei ir žymimos raudona spalva
- ✚ 36 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atitinka Lietuvos rodiklį žymimos geltona spalva.

Radviliškio rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „2021 metų Radviliškio rajono sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis“. *Pirmame lentelės stulpelyje* pateikiamas Rodiklių sąrašas, suskirstytas pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. *Antrame stulpelyje* pateikiama tendencija (didėjo, mažėjo, nėra pokyčio), *trečiame stulpelyje* - Radviliškio rajono savivaldybės rodiklio reikšmė 2021 m., *ketvirtame stulpelyje* – savivaldybės absoliutus skaičius, *penktame stulpelyje* – savivaldybės santykis su Lietuva, *šeštame stulpelyje* – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, *septintame stulpelyje* – blogiausia reikšmė nagrinėjamosiose Lietuvos savivaldybėse, *aštuntame stulpelyje* – geriausia reikšmė nagrinėjamosiose Lietuvos savivaldybėse.

1 lentelė. 2021 Radviliškio rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės				Lietuvos reikšmės		
	Tendencija	Rodiklis	Kiekis	Santykis	Rodiklis	Blogiausia	Geriausia
1	2	3	4	5	6	7	8
Strateginis tikslas							
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	→	71.9	72	0.97	74.2	68.5	81.7
Išvengiamas mirtingumas proc.	↓	33.9	238	1.25	27.2	34.0	19.5
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį							
1.1. Sumažinti skurdą lygi ir nedarbą							
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	↓	31.7	11	1.58	20.1	68.1	0.0
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	→	30.8	11	1.62	19.0	60.1	0.0
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų	↓	5.8	2	0.16	37.4	65.7	0.0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.	↓	47.8	145	0.74	64.4	232.7	38.0
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	↑	6.1	1264	1.22	5.0	13.1	1.5
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	↓	-10.6	-359	6.24	-1.7	-27.8	78.3
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu							
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	↓	109.4	38	1.27	86.5	198.3	30.5
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	↓	98.1	38	1.19	82.4	163.8	21.8
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	↑	378.3	1582	1.21	312.0	572.7	108.2
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	↓	50.9	1768	2.15	23.7	73.9	2.3
Serg. tuberkuloze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	60.4	21	3.08	19.6	60.4	0.0
Sergamumas tuberkuloze (+ recidyvai) (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	60.4	21	2.70	22.4	60.4	0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką							
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą							
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	→	1.4	3	1.40	1.0	3.8	0.0
Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	↓	66.9	49	0.54	124.5	168.8	63.4
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	↓	85.6	186	1.51	56.6	125.3	40.9
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	↓	23.9	83	1.11	21.6	84.9	0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį							
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	5.8	2	1.14	5.1	26.6	0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	5.9	2	1.20	4.9	21.7	0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↓	14.4	5	0.80	18.0	68.1	0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↓	11.8	5	0.67	17.5	60.2	0.0

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės				Lietuvos reikšmės		
	Tendencija	Rodiklis	Kiekis	Santykis	Rodiklis	Blogiausia	Geriausia
1	2	3	4	5	6	7	8
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių							
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	8.6	3	1.30	6.6	19.6	0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	7.9	3	1.25	6.3	19.5	0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↓	2.9	1	1.81	1.6	9.6	0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↓	2.4	1	1.53	1.5	9.8	0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	↑	4.9	17	0.96	5.1	10.7	0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą							
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↓	443.8	444	0.48	932.7	32956.2	38.8
Viešai tiekiamo geriamo vandens (proc.)	–	72.2	–	–	–	–	–
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	–	68.1	–	–	–	–	–
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą							
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą							
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	–	0.0	0	0.00	2.8	15.4	0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	–	0.0	0	0.00	2.9	18.5	0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	28.8	10	1.20	24.1	80.0	0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	27.7	10	1.21	22.9	79.6	0.0
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↑	46.1	16	0.56	82.7	460.0	0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	→	269.3	34568	1.35	198.7	69.4	388.4
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	→	257.4	34568	1.47	174.7	35.1	359.7
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius							
Kūdikų, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	→	21.6	29	0.47	36.2	1.5	63.1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius							
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais							
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↓	15.1	520	1.01	14.9	29.7	10.1
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↓	1.3	39	0.81	1.6	3.0	0.7
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą							
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.	→	4.6	205	2.56	1.8	1.6	6.8
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.	→	4.0	14	0.55	7.3	2.8	14.1
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	→	8.2	283799	0.93	8.8	6.5	11.5
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	5.8	2	1.66	3.5	19.4	0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	2.9	1	1.21	2.4	15.6	0.0
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	↓	0.3	1	0.5	1.7	4.8	0.0

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės				Lietuvos reikšmės		
	Tendencija	Rodiklis	Kiekis	Santykis	Rodiklis	Blogiausia	Geriausia
1	2	3	4	5	6	7	8
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą							
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	—	0.0	0	0.00	3.0	32.3	0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %	→	97.2	253	1.10	88.2	65.6	100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielitito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), %	→	94.2	213	1.05	89.4	63.0	98.2
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	↓	17.7	464	1.55	11.4	1.8	48.8
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↑	25.9	763	1.14	22.7	10.1	36.3
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↓	5.5	3	2.04	2.7	12.4	0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę							
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	961.3	334	1.17	820.3	1517.9	399.4
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	857.4	334	1.06	805.1	1381.0	533.7
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↓	308.0	107	1.12	276.7	439.4	132.6
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↓	271.0	107	1.04	259.5	382.2	163.8
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	→	236.0	82	1.27	186.0	500.2	82.2
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	→	213.9	82	1.18	180.8	401.7	76.5
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	→	68.8	239	0.99	69.4	99.9	38.2
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūtis vėžio programoje	→	41.1	2383	0.90	45.5	11.2	61.9
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	↑	53.8	4096	1.01	53.4	33.5	74.4
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	→	59.1	7471	1.23	48.1	24.2	67.2
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	→	56.9	4644	1.21	47.2	24.8	70.0

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis¹, matoma, kad:

1.1. Uždavinio „sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“ Radviliškio r. savivaldybėje savižudybių, standartizuoto mirtingumo nuo tyčinio savęs žalojimo, gyventojų skaičiaus pokyčio ir ilgalaikio nedarbo lygio rodikliai yra prastesni nei Lietuvos vidurkis. Bandymų žudytis ir mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose rodikliai yra geresni nei šalies vidurkis.

1.2. Uždavinio „sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu“ Radviliškio r. savivaldybės visi rodikliai yra prastesni nei Lietuvos vidurkis.

- 2.1. Uždavinio „**kurti sveikas ir saugias darbo bei buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą**“ traumų dėl nukritimų 65+ amžiaus grupėje rodiklis mažesnis nei Lietuvos, likusieji rodikliai aukštesni už šalies vidurkį.
- 2.2. Uždavinio „**kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“ mirtingumo/ standartizuoto mirtingumo nuo nukritimo rodikliai geresni nei šalies, likusieji rodikliai prastesni už Lietuvos vidurkį.
- 2.3. Uždavinio „**mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“ traumų dėl transporto įvykių rodiklis artimas Lietuvos vidurkiui, likusieji šio uždavinio Radviliškio r. savivaldybės rodikliai prastesni nei šalies vidurkis.
- 2.4. Uždavinio „**mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą**“ į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km rodiklis geresnis nei Lietuvos vidurkis.
- 3.1. Uždavinio „**sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą**“ mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių rodikliai geresni nei Lietuvos, likusieji rodikliai - blogesni už Lietuvos vidurkį.
- 3.2. Uždavinio „**skatinti sveikos mitybos įpročius**“ kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, rodiklis yra prastesnis nei Lietuvos.
- 4.1. Uždavinio „**užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ visi Radviliškio r. savivaldybės rodikliai artimi šalies vidurkiui.
- 4.2. Uždavinio „**plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ sergamumo vaistams atsparia tuberkulioze (nauji+visi) rodikliai ir šeimos gydytojų skaičius yra prastesni nei šalies vidurkis. Geresni nei šalies vidurkis Radviliškio r. savivaldybėje yra slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui skaičius ir sergamumo ŽIV ir LPL rodiklis. Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui, panašus į Lietuvos vidurkį.
- 4.3. Uždavinio „**gerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ paauglių (15-17 m.) gimdymo rodiklis yra prastesnis nei šalies, likusieji rodikliai geresni už Lietuvos vidurkį.
- 4.4. Uždavinio „**stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ prasteni už šalies vidurkį yra mirtingumo/standartizuoto mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų, mirtingumo/standartizuoto mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų, mirtingumo/standartizuoto mirtingumo nuo piktybinių navikų rodikliai bei tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje rodikliai. Geresni nei Lietuvos rodikliai yra tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi širdies ir kraujagyslių ligų programoje ir tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje rodikliai. Likusieji rodikliai yra artimi šalies vidurkiui.

Remiantis lentelėje (1 lentelė) pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matoma, jog:

1. 14 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- a) Bandymų žudytis skaičius 100 000 gyv.
- b) Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.
- c) Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.
- d) Standartizuotas mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.
- e) Mirtingumas/ Standartizuotas mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.
- f) Gyventojų skaičius, tenkantis 1 tabako licenzijai
- g) Gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licenzijai
- h) Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.

- i) Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių
- j) 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, (proc.)
- k) Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, (proc.)
- l) Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)
- m) Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje
- n) Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi ŠKL programoje.

2. 13 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

- a) Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)
- b) Išvengiamas mirtingumas (proc.)
- c) Mirtingumas/ Standartizuotas mirtingumas Savižudybių sk (X60-X84) 100 000 gyv.
- d) Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos (proc.);
- e) Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.
- f) Sergamumas tuberkulioze/ Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)
- g) Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.
- h) Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv
- i) Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv.
- j) Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.
- k) Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)
- l) Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.
- m) Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 15-17 m. moterų.

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Prioritetinių problemų pasirinkimo motyvai / metodika. Atsižvelgus į profilio rodiklius ir jų interpretavimo rezultatus (kokios sritys pateko į raudonąją zoną, kurie rodikliai buvo labiausiai nutolę nuo Lietuvos rodiklio bei tendencijos kryptį) detaliai analizei, kaip Radviliškio rajono savivaldybės prioritetinės sveikatos sritys, pasirinkti šie rodikliai:

- Sergamumas tuberkulioze,
- Išvengiamas mirtingumas,
- Savižudybių skaičius.

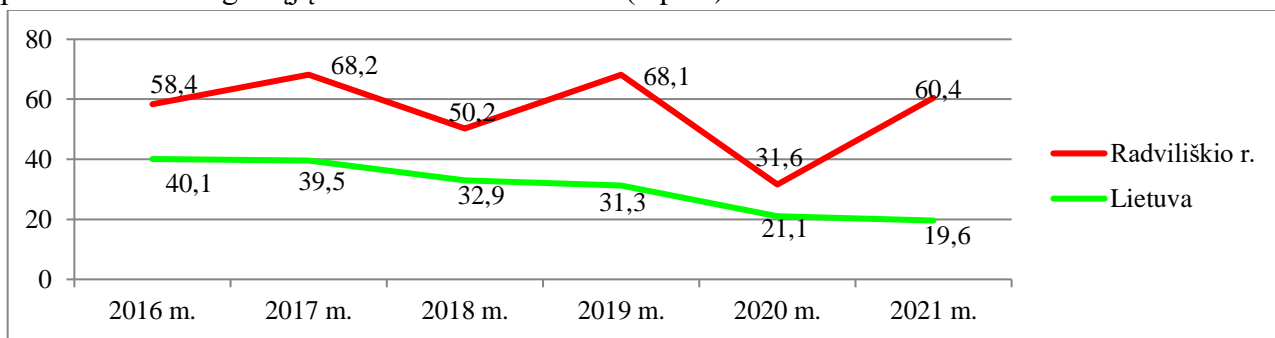
1 Prioritetinė problema. Sergamumas tuberkulioze

Tuberkuliozė – tai infekcinė liga, pažeidžianti įvairius organus. Tinkamai negydant, gali išsivystyti aktyvi tuberkuliozės forma, kuria susirgus mirtingumas siekia apie 50 proc. Didžiausią reikšmę saugantis nuo tuberkuliozės turi žmogaus imuninė būklė, taip pat svarbu periodiškai tikrintis sveikatą, laikytis asmens higienos rekomendacijų, vėdinti patalpas. Vaikus nuo susirgimų sunkiomis tuberkuliozės formomis galima apsaugoti skiepiant.

Lietuvoje sergamumas tuberkulioze kasmet mažėja, 2021 m. šalyje naujų susirgusių asmenų buvo 550 (19,6/100 000 gyv.), su recidyvais – 628 asmenys (22,1/100 000 gyv.). Deja, Radviliškio

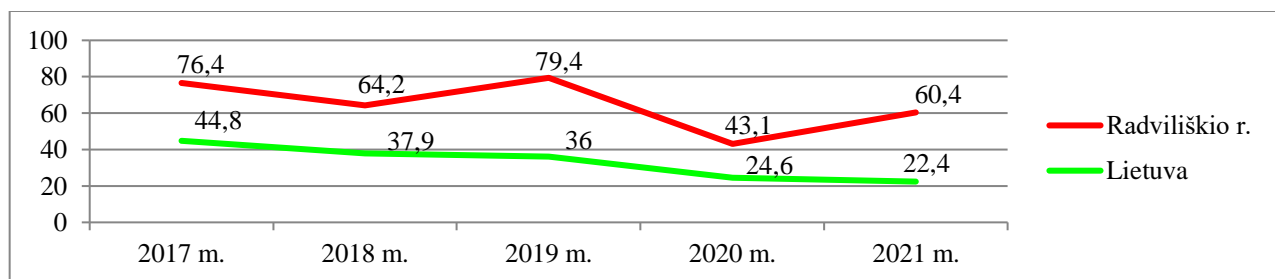
rajono savivaldybėje 2021 m. šis rodiklis išlieka beveik toks pat kaip ir 2016 m. (7 pav.). 2021 m. Radviliškio rajono savivaldybėje užfiksuotas 21 naujas tuberkuliozės atvejais (60,4/100 000 gyv.). Radviliškio rajono visuomenės sveikatos biuras nuo 2018 m. kasmet į prioritetus įtraukia sergamumą tuberkulioze, ar vaistams atsparia tuberkulioze, tačiau teigiamas pokytis stebimas tik 2020 m. – tuomet buvo mažiausias rodiklis 2016-2021 m. laikotarpyje.

Taip pat Radviliškio rajono savivaldybė gerokai lenkia Lietuvos Respublikos vidurkį ir pakartotinai susirgusiųjų tuberkulioze skaičiumi (8 pav.)

7 pav. Sergamumo tuberkulioze dinamika Radviliškio rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2016-2021 m. 100 000 gyv.

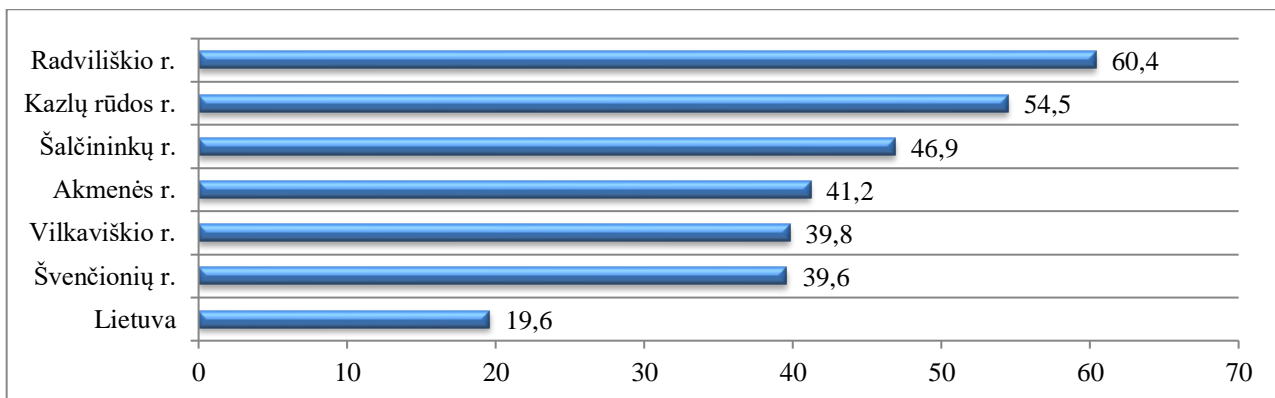
Šaltinis: Higienos instituto sveikatos statistinių duomenų portalas stat.hi.lt

8 pav. Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) Radviliškio rajono savivaldybėje 2017-2021 m. 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto sveikatos statistinių duomenų portalas stat.hi.lt

Vadovaujantis Higienos instituto duomenimis, 2021 m. Radviliškio rajono savivaldybės sergamumo tuberkulioze rodiklis buvo tris kartus didesnis nei Lietuvos Respublikos vidurkis, ir lenkė visas kitas savivaldybes (9 pav.).

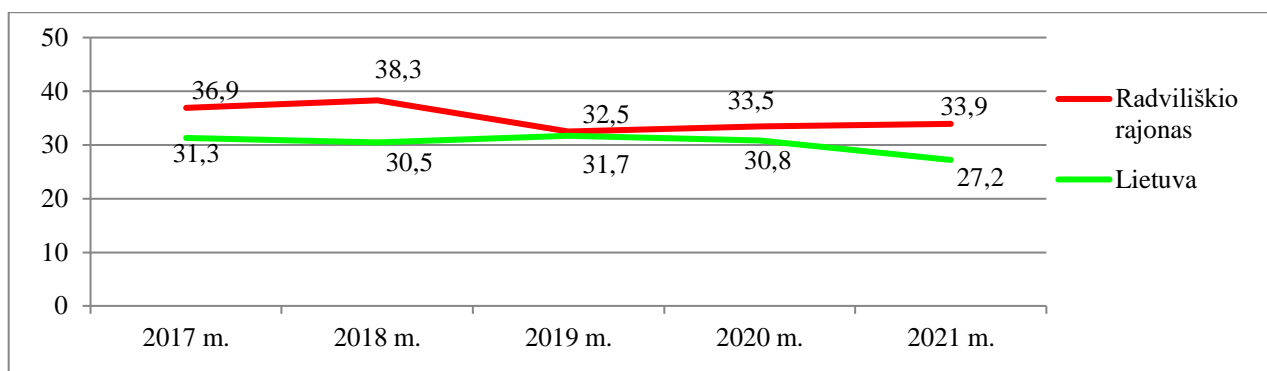
9 pav. Sergamumas tuberkulioze pagal didžiausią paplitimą Radviliškio rajono savivaldybėje 2021 m. 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto sveikatos statistinių duomenų portalas stat.hi.lt

2 prioritinė problema. Išvengiamas mirtingumas

Išvengiamas mirtingumas – mirusiųjų nuo nulemtų ligų ar būklių, kurių galima išvengti taikant žinomas efektyvias prevencines, diagnostikos ir gydymo priemones, dalis nuo visų gyventojų mirčių. Šiandien dalis gyventojų miršta per anksti ir viena to priežastis tai, kad ne laiku sutektos kokybiškos sveikatos priežiūros paslaugos, neskiriama pakankamai dėmesio ir laiko išsiaiškinti ligos priežastis. Ypač tai nuo 2020 m. įtakojo pandemijos metu įvesti suvaržymai ir apribojimai.

2017-2021 m. laikotarpiu išvengiamas mirtingumas Radviliškio rajono savivaldybėje kito nevienodai. Didžiausią piką pasiekė 2018 m. (38,3 proc.), mažiausias rodiklis buvo 2019 m. (32,5 proc.). 2021 m. Radviliškio rajono savivaldybėje daugiau nei trečdalį mirčių buvo galima išvengti (10 pav.). Lietuvoje šis rodiklis siekė 27,2 proc.

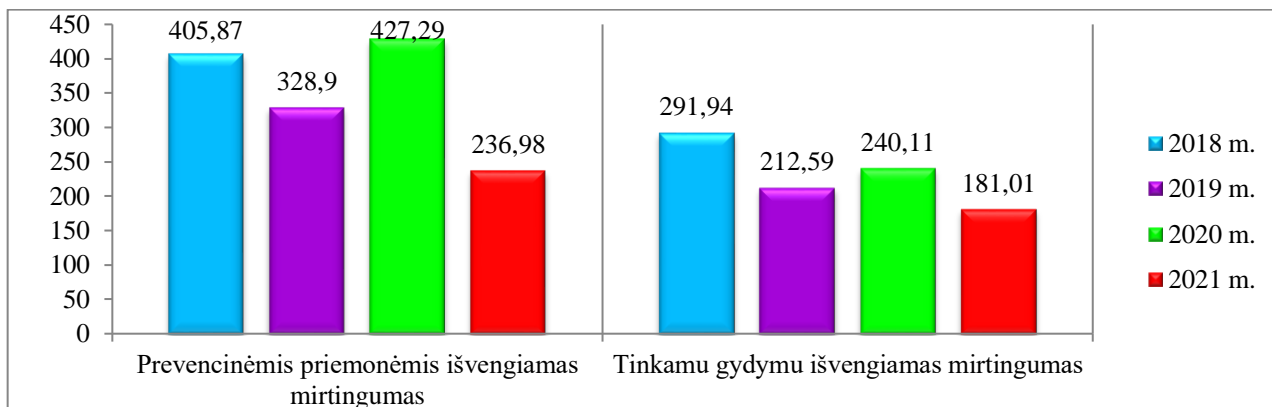
10 pav. Išvengiamo mirtingumo dinamika Lietuvoje ir Radviliškio rajono savivaldybėje 2017-2021 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto sveikatos statistinių duomenų portalas stat.hi.lt

Nuo 2021 m. Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių stebėsenos skyrius išvengiamą mirtingumą skaičiuoja remdamasis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos bei Europos Sąjungos statistikos tarnybos jungtiniu išvengiamo mirtingumo ligų sąrašu, iki 2020 m. išvengiamą mirtingumą skaičiavo remdamiesi Europos bendrijos darbo grupės, vadovaujamos prof. Holando, pasiūlytų ligų, kurios gali būti pagydamos ir (arba) išvengiamos prevencinėmis priemonėmis, sąrašu.

Analizuojant paskutinius keturis metus, didžiausias prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas Radviliškio rajono savivaldybėje buvo 2020 m. – rodiklis siekė 427,29/100 000 gyv. (11 pav.). Ryškūs skirtumai pagal lytį – vyrų šis rodiklis siekė 710,64/100 000 gyv., moterų – 199,83/100 000 gyv. Tai reiškia, kad vyrai prevencinėse programose dalyvauja pasyviau. Tinkamu gydymu išvengiamo mirtingumo rodiklis 2018-2021 m. laikotarpyje didžiausias buvo 2018 m. (291,94/100 000 gyv.). Vyrų rodiklis (426,65/100 000 gyv.) ir šiuo atveju ženkliai lenkė moterų rodiklį (193,93/100 000 gyv.).

Nors 2021 m. Radviliškio rajono savivaldybės išvengiamo mirtingumo rodikliai mažiausi paskutinių metų dinamikoje, tačiau santykis su Lietuvos vidurkiu buvo vienas didžiausių šalyje, jį lenkė tik Molėtų rajono ir Visagino savivaldybės.

11 pav. Standartizuoti mirtingumo rodikliai nuo išvengiamų mirties priežasčių pagal EBPO ir Eurostato jungtinį sąrašą Radviliškio rajono savivaldybėje 2018-2021 m. (100 000 gyv.)

Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių stebėsenos skyrius

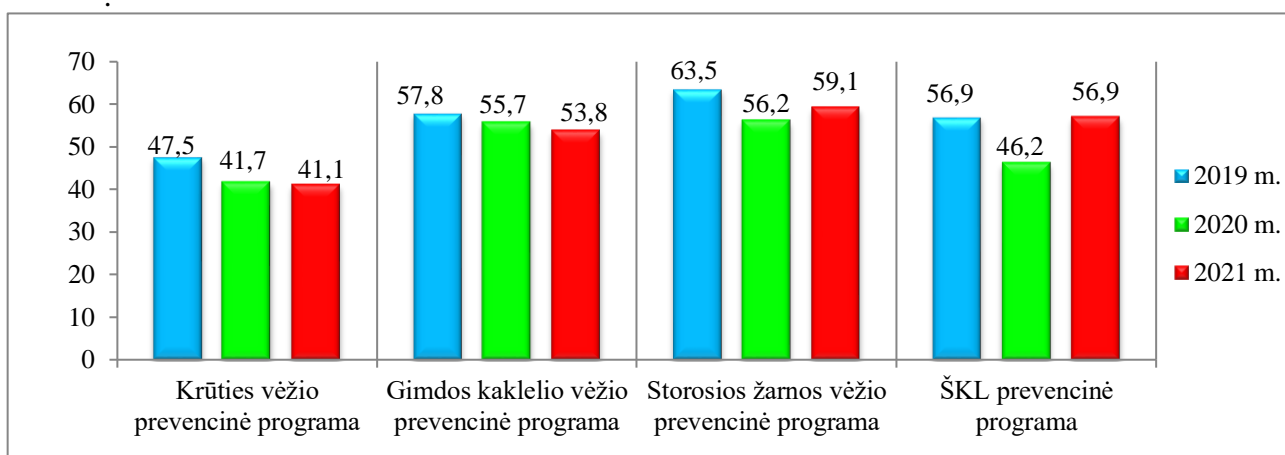
Pagal minėtą išvengiamo mirtingumo ligų sąrašą, mirtys skaičiuojamos 0-74 m. amžiaus grupėse. Radviliškio rajono savivaldybės gyventojų šio amžiaus pagrindinės mirties priežastys tos pačios – **kraujotakos sistemos ligos** (iš jų dominuoja išeminės širdies ligos, cerebrovaskulinės ligos ir hipertenzinės ligos) bei **piktybiniai navikai**.

2 lentelė. Mirčių skaičius pagal pagrindines mirties priežastis Radviliškio rajono savivaldybėje 2021 m. (0-74 m. amžiaus grupėje)

Mirties priežastys	Absoliutus skaičius	Mirčių skaičius 100 000 gyv.
Kraujotakos sistemos ligos, iš jų:	113	363,22
Išeminės širdies ligos	66	212,14
Hipertenzinės ligos	21	67,5
Cerebrovaskulinės ligos	19	61,07
Piktybiniai navikai, iš jų:	72	231,43
Trachėjos, bronchų ir plaučių	12	38,57
Krūtis	9	28,93
Skrandžio	6	19,29
Lūpos, burnos ertmės ir ryklės	6	19,29
Išorinės mirties priežastys, iš jų:	31	99,64
Nelaimingi atsitikimai	14	45,00
Savižudybės	11	35,36
Infekcinės ligos, iš jų:	19	61,07
Kvėpavimo organų tuberkuliozė	8	25,71

Viena iš išvengiamo mirtingumo mažinimo priemonių – kuo didesnis gyventojų dalyvavimas prevencinėse programose pagal nustatytas amžiaus grupes. Radviliškio rajono savivaldybės gyventojų, kaip ir daugelio kitų savivaldybių gyventojų, dalyvavimas prevencinėse programose nėra pakankamas. Prevencijos programų dėka galima sumažinti sergamumą ir mirtingumą nuo šių ligų, nes atlikus tyrimus būtinas gydymas gali būti pradėtas nedelsiant. 2020 m. gyventojų dalyvavimas visose prevencinėse programose sumažėjo lyginant su 2019 m. (12 pav.). Aktyviausiai 2019-2021 m. vykdyta storosios žarnos vėžio prevencinė programa, pasyviausiai – krūtis vėžio prevencijos programa.

2021 m. Radviliškio rajone nuo krūtis vėžio mirė 12 moterų, 6 iš jų – 50-69 metų amžiaus. Tai amžius, kuriam skirta krūtis vėžio ankstyvosios diagnostikos programa ir kurių mirčių būtų galima išvengti dalyvaujant programoje ir tikrinantis sveikatą.

12 pav. Asmenų, dalyvavusių preventinėse programose 2019-2021 m. Radviliškio rajono savivaldybėje dalis (proc.)

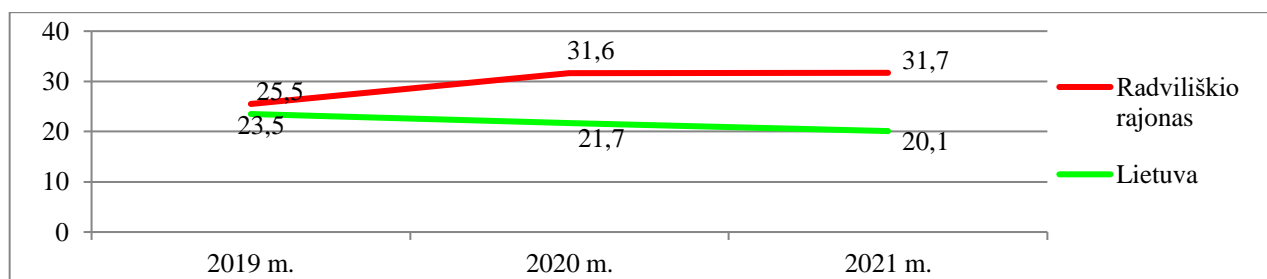
Šaltinis: Higienos instituto sveikatos statistinių duomenų portalas stat.hi.lt

Vis dėlto, vertinant kiekvienais metais pateikiamus statistinius duomenis, mūsų šalies gyventojų dalyvavimas vykdomose preventinėse programose vis dar nesiekia Europos Tarybos rekomendacijų t.y. 80 proc. Tiek Europos Taryba, tiek moksliniai tyrimai bei analizės yra pagrindusios, kad efektyviam preventinės patikros programų vykdymui rekomenduojama patikrinti 80 proc. tikslinės pacientų grupės.

3 prioritentinė problema. Savižudybių skaičius

Savižudybės reiškinys – vis dar vienas aktualiausių mūsų laikų iššūkių, Lietuva jau ilgą laiką pagal savižudybių skaičių viena pirmaujančių šalių Europoje. Pasaulinė pandemija, kurios pasekoje įvesti karantinai, socialinių kontaktų ribojimai ir pasikeitusios ekonominės sąlygos neigiamai veikia gyventojų emocinę savijautą. Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, savižudybė yra antra pagal dažnumą mirties priežastis 15-19 m.amžiaus grupėje. Savižudybės turi platų socialinį poveikį – viena savižudybė skaudžiai paveikia dar mažiausiai 6 žmones (artimuosius, bendradarbius), o vienai įvykdytai savižudybei gali tekti net 20 bandymų žudyti.

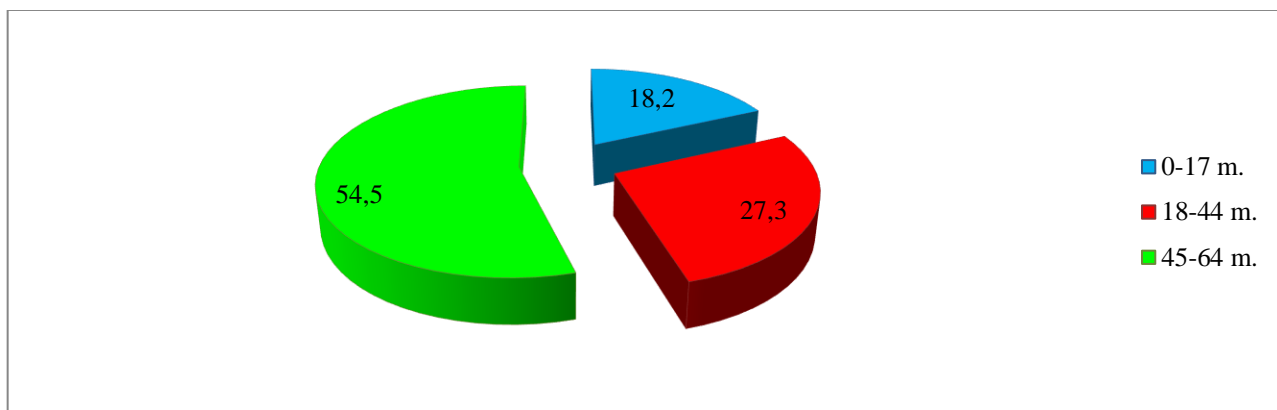
2021 m. Lietuvoje nusižudė 565 asmenys (20,1/100 000 gyv.), Radviliškio savivaldybėje nusižudė 11 asmenų (31,7/100 000 gyv.). Analizuojant laikotarpį nuo 2019 m., šalyje savižudybių skaičius kasmet tendencingai mažėjo, Radviliškio rajono savivaldybėje – augo (13 pav.).

13 pav. Savižudybių skaičiaus dinamika Lietuvoje ir Radviliškio rajono savivaldybėje 2019-2021 m. (100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto sveikatos statistinių duomenų portalas stat.hi.lt

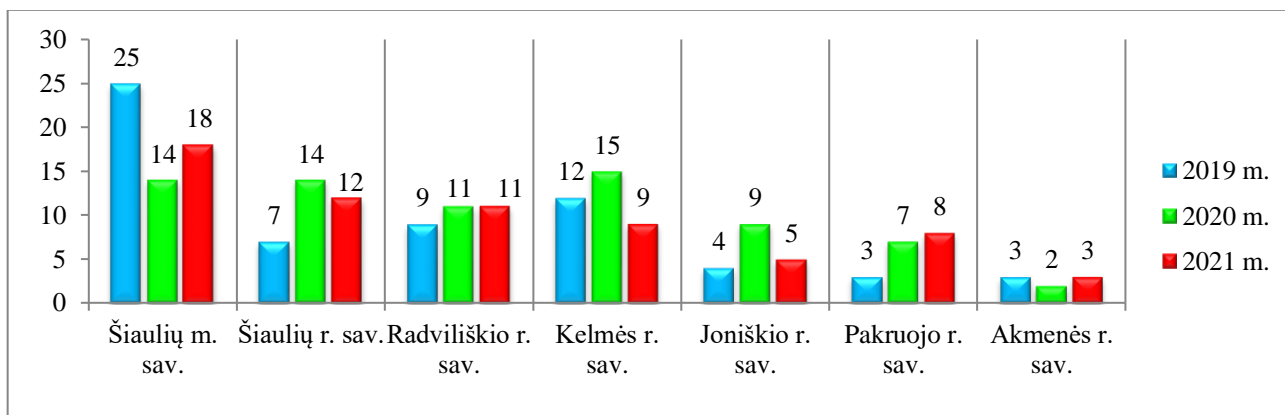
Lietuvoje didžiausia bandymų nusižudyti ir savižudybių netolygumai yra tarp vyrų ir moterų. Radviliškio rajono savivaldybėje nusižudė 2 moterys ir 9 vyrai. Pagal amžiaus grupes: 2 vaikai (0-17 m.), 3 asmenys 18-44 m. ir 6 – 45-64 m. amžiaus gyventojai (14 pav.).

14 pav. Savižudybių pasiskirstymas pagal amžiaus grupes Radviliškio rajono savivaldybėje (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto sveikatos statistinių duomenų portalas stat.hi.lt

2021 m. Šiaulių apskrityje, apžvelgiant absoliučius skaičius, daugiausia savižudybių registruota Šiaulių miesto, Šiaulių rajono ir Radviliškio rajono savivaldybėse (15 pav.). Daugelyje Šiaulių apskrities savivaldybių 2020 m. išaugo savižudybių skaičius lygiant su 2019 m.

15 pav. Savižudybių skaičiaus dinamika Šiaulių apskrityje 2019-2021 m. (abs. sk.)

Šaltinis: Higienos instituto sveikatos statistinių duomenų portalas stat.hi.lt

2020 m. Lietuvoje patvirtintas Nacionalinis savižudybių prevencijos veiksnių 2020-2024 metų planas (toliau - Planas), kurio tikslas – pasiekti, kad 2024 metais Lietuvoje savižudybių būtų ne daugiau kaip 18/100 000 gyv. Planas yra tarpinstitucinis ir apima ne tik sveikatos bet ir socialines, švietimo, žiniasklaidos ir kitų sektorių priemones, prisidedančias prie savižudybių skaičiaus mažinimo. Visuomenės sveikatos biurai taip pat įtraukti į atsakingas institucijas įgyvendinant Plano uždavinius.

GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI

Gyvosenos tyrimai vykdomi remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ Gyvosenos tyrimai atliekami pagal Higienos instituto parengtas gyvosenos tyrimų organizavimo ir vykdymo metodines rekomendacijas „Gyvosenos tyrimų organizavimas ir vykdymas savivaldybėse“. 2022 m. Lietuvos savivaldybėse atliktas antras suaugusiųjų gyvosenos stebėsenos tyrimas. Periodiškai vykdoma standartizuota suaugusiųjų gyvosenos stebėseną suteikia galimybę kaupti duomenis apie Lietuvos suaugusiųjų gyventojų gyvosenos įpročius, palyginti gyvosenos rodiklius tiek savivaldos, tiek tarptautiniu lygmeniu, leidžia stebėti pokyčius ir tikslingai planuoti ir vykdyti prevencines priemones. 2022 m. tyrimo metu Radviliškio rajono savivaldybėje buvo apklausta 420 respondentų. 3 lentelėje pateikti pagrindiniai sveikatos rodiklių rezultatai, kuriuos buvo galima palyginti su 2018 m. rezultatais. Žalios spalvos rodyklės reiškia teigiamą pokytį, raudonos – neigiamą, geltona spalva žymėjimas reiškia jog negalime palyginti su ankstesniais metais.

3 lentelė. Radviliškio rajono savivaldybės Suaugusiųjų gyvosenos tyrimo rezultatai

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis 2022 m. (2018 m.)	Lietuvos rodiklis 2022 m. (2018 m.)	Santykis: savivaldybė /Lietuva
Sveikatos elgsena			
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis	36,7 (34,0)	36,6 (34,7)	1,00
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis	48,4 (38,2)	46,1 (42,0)	0,95
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis	18,3	18,6	
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis	3,6	5,4	
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną geria energetinius gėrimus, dalis	1,0	1,8	
Suaugusiųjų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis	39,3 (40,4)	39,9 (43,8)	1,02
Rizikinga elgsena			
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė tabako gaminius, dalis	14,5 (19,1)	16,3 (17,3)	1,12
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėn. kasdien rūkė tabako gaminius, dalis	14,1	15,9	
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis	2,6 (0,3)	5,2 (1,1)	2,00
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėn. kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis	2,6	4,9	
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus, dalis	0,5 (2,6)	1,4 (1,4)	2,80
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis	16,4	21,8	

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis 2022 m. (2018 m.)	Lietuvos rodiklis 2022 m. (2018 m.)	Santykis: savivaldybė /Lietuva
Rizikinga elgsena (tęsinys)			
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėn. vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis	11,2 (13,5) ↓	18,3 (15,7)	
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų (narkotikų) be gydytojo paskyrimo, dalis	12,6 ●	12,0	
Suaugusiųjų, kurie užsiima energinga fizine veikla bent po 30 min. 5 dienas ir daugiau per savaitę, dalis	35,5 (48,4) ↓	28,3 (40,5)	
Suaugusiųjų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis	37,4 ●	32,8	
Suaugusiųjų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis	93,6 ●	91,2	
Suaugusiųjų, kurie visada dėvi šalną važiuodami dviračiu, dalis	5,5 ●	6,8	
Gyvenimo kokybės, sveikatos, laimingumo vertinimas			
Suaugusiųjų, kurie per praėjusį mėn. buvo apėmus prislėgta nuotaika, nerimas šiek tiek labiau ir daug labiau nei anksčiau, dalis	27,9 (16,9) ↑	23,5 (16,7)	0,84
Suaugusiųjų, kurie neturi nė vieno artimo žmogaus kuriuo galėtų pasitikėti susidūrus su sunkiomis asmeninėmis problemomis, dalis	3,1 ●	5,7	
Suaugusiųjų, kurie savo gyvenimo kokybę vertina kaip gerą ir labai gerą, dalis	66,9 (61,8) ↑	69,5 (61,8)	1,04
Suaugusiųjų, kurie savo sveikatos būklę vertina kaip gerą ir labai gerą, dalis	57,1 (56,8) ↑	62,4 (58,2)	1,09
Suaugusiųjų, kurie jaučiasi laimingi ir labai laimingi, dalis	55,7 (51,4) ↑	59,9 (58,0)	1,08
Suaugusiųjų, kurie turi ilgalaikių sveikatos problemų, dalis	43,0 ●	36,9	
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėn. bandė keisti savo gyvenseną, bet nepakeitė, dalis	39,0 ●	42,6	

IŠVADOS

Demografiniai pokyčiai Radviliškio rajono savivaldybėje ir toliau išlieka neigiami. Gyventojų skaičius 2022 m. pradžioje sumažėjo 369 gyventojais, vidutinė gyvenimo trukmė 2021 m. sutrumpėjo 3,3 metais (sieki 71,9 m.), gimstamumo ir mirtingumo skirtumas buvo didžiausias per paskutinį dešimtmetį – gyventojų skaičiaus pokytis buvo neigiamas ir siekė -10,6/1000 gyv.

Radviliškio rajono savivaldybės analizuotų rodiklių reikšmės, lyginant su Lietuvos vidurkio reikšmėmis, pasiskirstė taip: 14 rodiklių pateko į geriausiųjų rodiklių grupę (žalia spalva), 13 rodiklių pateko į blogiausių rodiklių grupę (raudona spalva). Detaliai analizei, kaip Radviliškio rajono savivaldybės prioritetinės sveikatos sritys, pasirinkti šie rodikliai: sergamumas tuberkulioze, išvengiamas mirtingumas ir mirtingumas dėl savižudybių.

Sergamumo tuberkulioze rodiklis 2021 metais Radviliškio rajono savivaldybėje buvo didžiausias iš visų 60 analizuojamų šalies savivaldybių ir siekė 60,4/100 000 gyv. Šis rodiklis buvo daugiau nei tris kartus didesnis nei Lietuvos vidurkis (19,6/100 000 gyv.).

2021 metais 33,9 proc. mirčių buvo galima išvengti. Pagal išvengiamo mirtingumo rodiklį, Radviliškio rajono savivaldybė 2021 m. buvo trečioje vietoje pagal prasčiausią rezultatą iš visų savivaldybių. Aukščiausi mirtingumo rodikliai buvo kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai – didžiąją jų dalį galima valdyti dalyvaujant prevencinėse programose ir/ar eliminuojant rizikos veiksnius.

Savižudybių rodiklis Radviliškio rajono savivaldybėje nuo 2019 metų kasmet didėja ir 2021 metais siekė 31,7/100 000 gyv. (Lietuvoje - 20,1/100 000 gyv.) Didžioji dalis nusižudžiusių – vyrai ir 45-64 metų amžiaus gyventojai.

Analizuojant 2022 metais Lietuvos savivaldybėse atlikto antro suaugusiųjų gyvensenos stebėsenos tyrimo (pirmas tyrimas vykdytas 2018 m.) duomenis, išryškėjo šie Radviliškio rajono savivaldybės gyventojų pokyčiai:

- gerėjo vaisių ir daržovių vartojimo rodikliai, tačiau mažėjo gyventojų dalis kurie nesideda druskos į paruoštą maistą;
- mažėjo gyventojų dalis, rūkančių tabako gaminius, tačiau daugėjo rūkančiųjų elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui;
- mažėjo gyventojų dalis, teigusią jog per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus, bei teigusią, jog per paskutinius 12 mėn. vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau;
- sumažėjo gyventojų dalis užsiimančių aktyvia fizine veikla bent 30 min. 5 dienas ir dažniau per savaitę;
- padidėjo gyventojų dalis, kurie vertina savo gyvenimo kokybę gerai/labai gerai;
- padidėjo gyventojų dalis, kurie vertina savo sveikatos būklę gerai/labai gerai;
- padidėjo gyventojų dalis, kurie jaučiasi laimingi/labai laimingi.

REKOMENDACIJOS

Politikos formuotojams.

- Skatinti visuomenės sveikatos ir asmens sveikatos priežiūros bei kitų sektorių bendradarbiavimą kompleksiskai sprendžiant savivaldybės gyventojų sveikatos problemas.
- Atsižvelgiant į epidemiologinę situaciją rajone, skirti papildomą finansavimą visuomenės sveikatos stiprinimui.
- Koreguoti teisinę bazę nustatant galimybę gydytojams (o ne sveikatos priežiūros įstaigai), užtikrinantiems prevencinių programų įvykdymo intensyvumą, gauti tiesiogines skatinamąsias priemokas.
- Steigti savižudybių rizikos valdymo algoritmus, kurie numatytų, kaip specialistai turėtų bendradarbiauti teikiant pagalbą savivaldybėje.

Specialistams.

- Didinti tuberkuliozės diagnostikos ir gydymo efektyvumą, siekiant mažinti sergamumą tuberkulioze;
- Aktyviau organizuoti ir atlikti profilaktinius patikrinimus dėl tuberkuliozės asmens sveikatos priežiūros įstaigose, ypač didelę riziką susirgti turintiems asmenims bei darbingo amžiaus nedirbantiems asmenims;
- Konsultuoti asmenis, kurių šeimos nariai serga tuberkulioze;
- Inicijuoti kuo daugiau ir įvairesnių diskusijų, paskaitų, masinių renginių, individualių konsultacijų, mokymų asmenims, bei visiems gyventojams, siekiant gerinti jų informuotumą šioje ataskaitoje išskirtų sveikatos prioritetų temomis;
- Skatinti pirminiame asmens sveikatos priežiūros lygmenyje dirbančius sveikatos priežiūros specialistus (šeimos gydytojus, bendruomenės slaugytojas) identifikuoti asmenis, turinčius širdies ir kraujagyslių ligų, piktybinių navikų ir kitų lėtinių neinfekcinių ligų rizikos veiksnius ir nukreipti juos dalyvauti atitinkamuose užsiėmimuose pagal asmens sveikatos būklę;
- Raginti gyventojus reguliariai tikrintis profilaktiškai ir dalyvauti valstybės finansuojamuose prevencinėse programose, siekiant padidinti ankstyvą ligų diagnostiką, didesnę dėmesį skiriant mažesniuose miestuose gyvenančius asmenis;
- Ieškoti dar kitų efektyvių būdų kviešti gyventojus dalyvauti prevencinėse programose (pvz. siųsti laiškus su kvietimu, SMS, skambučiai ir pan.);
- Šviesti moksleivius nuo 16 metų kaip atpažinti savižudybės riziką patiriančio žmogaus elgesio ženklus, mokyti tinkamai reaguoti bei nusiųsti pagalbos;
- Vykdyti specialistų mokymus atpažinti savižudybės rizikos ženklus, suteikti pirmąją emocinę pagalbą, informuoti apie profesionalią psichologinę pagalbą ir paskatinti jos kreiptis;
- Konsultuoti nusižudžiusiųjų asmenų artimuosius;
- Organizuoti vyrų emocinės paramos ir savitarpio pagalbos grupes;
- Didinti prieinamumą gauti kokybiškas ambulatorines sveikatos priežiūros paslaugas kaimo gyventojams, rasti ir įtraukti tikrai efektyvias sveikatos paslaugas kaimo vietovėse.